SPRAWNE I STABILNE SĄDY. POSTULATY.
/20 działań do 2026 r./

IUSTITIA
Stowarzyszenie
Sędziów Polskich

SYTUACJA OBECNA. RAPORT NIK Z 2024 R.

- kompleksowa diagnoza
- plan z harmonogramem działań
- przegląd istniejących struktur organizacyjnych sądów
- ograniczenie delegowania sędziów i innych pracowników sądów do instytucji spoza systemu sądownictwa
- racjonalne i transparentne działania legislacyjne
- ograniczenie statystyki i sprawozdawczości sądowej
- zapewnienie transparentności działań Ministra
- testowanie projektowanych rozwiązań (pilotaż)

IUSTITIA

Strategia Iustitii
marzec 2025 r.

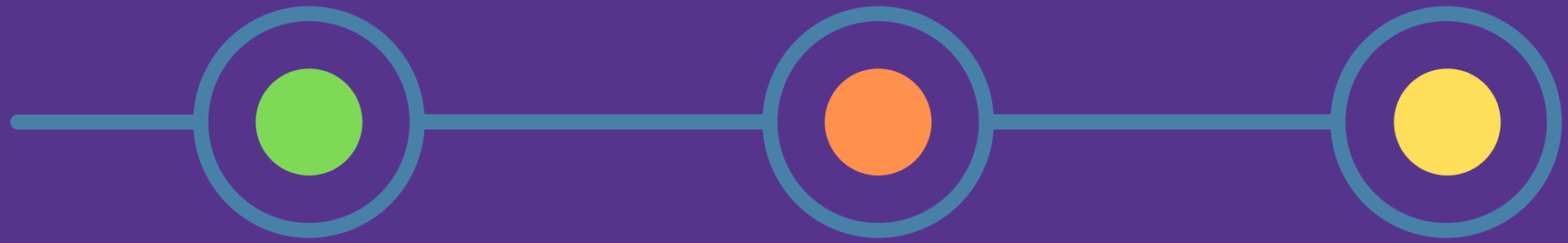

Raport NIK
październik 2024 r.

Realne przyśpieszenie
w sądach: 2026 r.

IUSTITIA

POSTULAT NR 1: POWOŁANIE NOWYCH GŁÓWNYCH RZECZNIKÓW DYCYPLINARNYCH

PROBLEM:

Postępowania dyscyplinarne sędziów są faktycznie zablokowane, gdyż rzecznikiem dyscyplinarnym i jego zastępcami są osoby powołane przez Zbigniewa Ziobrę (Piotr Schab, Przemysław Radzik, Maciej Lasota)

ROZWIĄZANIE:

Minister Sprawiedliwości może odwołać głównych rzeczników dyscyplinarnych przed końcem kadencji. Przemawiają za tym względy systemowe i konstytucyjne. Trwanie kadencji dotychczasowych głównych rzeczników dyscyplinarnych uniemożliwia funkcjonowanie systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej zgodnej ze standardami unijnymi i konstytucyjnymi.

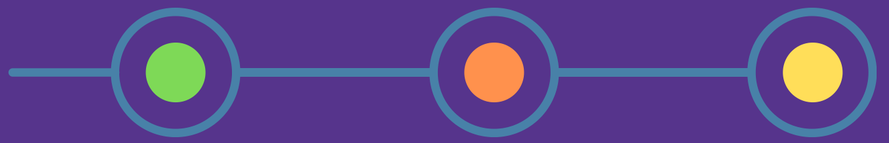

1-3 miesiące

IUSTITIA

POSTULAT NR 2: WSTRZYMANIE FAKTYCZNYCH I PRAWNYCH DZIAŁAŃ NEO-KRS

PROBLEM:
Liczba sędziów przechodzących w stan spoczynku co roku to ok. 50–60 osób, z czego w ok. 25% KRS odmawia wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego.
Od grudnia 2023 r. łącznie powołanych zostało wadliwie na stanowiska sędziowskie ponad 500 osób.

R**OZWIĄZANIE:**
Minister Sprawiedliwości powinien zakończyć jakąkolwiek współpracę z Krajową Radą Sądownictwa.
Powinien umożliwić w trybie decyzji administracyjnej dalsze orzekanie sędziom, którzy ukończyli 65 lat, na podstawie zaświadczeń o stanie zdrowia.
Powinien również zwrócić się do policji o zabezpieczenie wstępu do budynków konstytucyjnego organu i uniemożliwienie wejścia tam i dostępu do danych osobowych sędziów osobom, które nie są konstytucyjnymi członkami KRS.

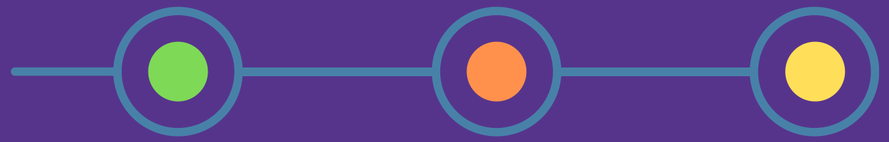

1-3 miesiące

IUSTITIA

POSTULAT NR 3: WZMOCNIENIE ORGANU KONTROLI WYBORÓW

PROBLEM:
Obecnie funkcjonuje 100 komisarzy wyborczych, z których około 50 to tzw. neo-sędziowie.

ROZWIĄZANIE:
Wskazanie na funkcje komisarzy wyborczych sędziów, którzy mają kompetencje i prawidłowe powołania na stanowiska sędziowskie, a tym samym dają rękojmię należytego wykonywania funkcji i obowiązków.
Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego, przed upływem okresu, na jaki został powołany w przypadku nienależytego wykonywania obowiązków.

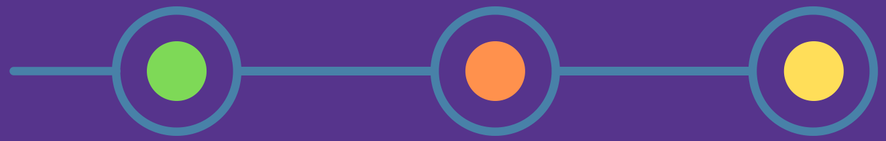

4 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 4: PRZESUNIĘCIE SĘDZIÓW OD ZADAŃ ADMINISTRACYJNYCH DO ORZEKANIA

PROBLEM:

Łącznie do Ministerstwa Sprawiedliwości jest delegowanych ok. 160 sędziów oraz 100 referendarzy sądowych i asystentów sędziego. Ich etaty w sądach są zablokowane.

ROZWIĄZANIE:

Udostępnienie danych o liczbie delegowanych osób oraz przeprowadzenie analizy w odniesieniu do każdego stanowiska czy niezbędne jest, aby takie zadania wykonywała osoba delegowana (w szczególności sędzia). Następnym krokiem powinno być zmniejszenie liczby osób delegowanych połączone z pozyskaniem środków w budżecie na obsadzenie stanowisk urzędnikami służby cywilnej.

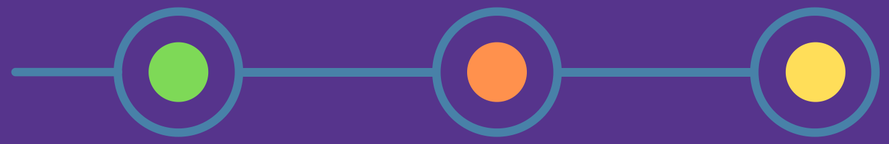

4-6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 5: OCHRONA INTERESÓW SKARBU PAŃSTWA - ODSZKODOWANIA OD NEO-SĘDZIÓW W SĄDZIE NAJWYŻSZYM

PROBLEM:
Za wyroki wydawane przez neo-sędziów w SN państwo polskie wypłaca 10 000 euro odszkodowania w każdej sprawie przed ETPCz.

ROZWIĄZANIE:
Należy wnieść powództwa o odszkodowanie za umyślne szkody wyrządzane państwu przez neo-sędziów w SN (art. 415 k.c.).

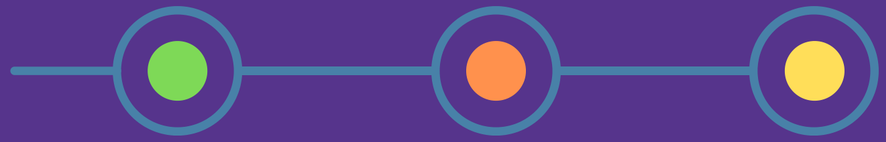

4 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 6: RÓWNOMIERNE ROZŁOŻENIE ETATÓW SĘDZIOWSKICH

PROBLEM:
Minister Sprawiedliwości nie określił modelu etatyzacji, a tym samym nie wiadomo w oparciu o jakie kryteria są podejmowane decyzje kadrowe.

ROZWIĄZANIE:
Opracowanie modelu etatyzacji, w którym zostanie pokazane jakie jest obciążenie sprawami. Jednym z możliwych rozwiązań jest stworzenie cyfrowego bliźniaka sądownictwa (digital twin - DT), który w czasie rzeczywistym analizowałby dane dotyczące wpływu i obciążenia w kontekście etatyzacji.

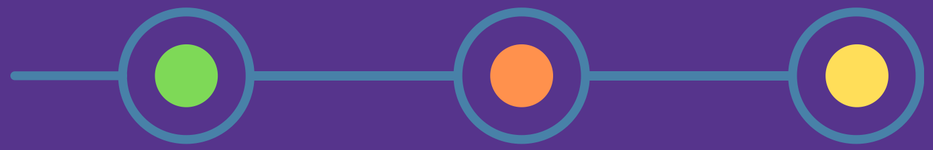

1 rok lub więcej

IUSTITIA

POSTULAT NR 7: PRZECIWDZIAŁANIE LUCE KADROWEJ

PROBLEM:
Minister Sprawiedliwości nie określił modelu etatyzacji, a tym samym nie jest monitorowana luka kadrowa w sądach

R**OZWIĄZANIE:**
W kwietniu 2025 r. Minister decyduje ilu absolwentów KSSiP będzie mogło zasilić sądy rejonowe w czerwcu 2028 r.
Liczby te powinny być dostosowane do liczby zwolnionych stanowisk przez sędziów odchodzących w stan spoczynku oraz liczby neo-sędziów, którzy utracą prawo do orzekania.

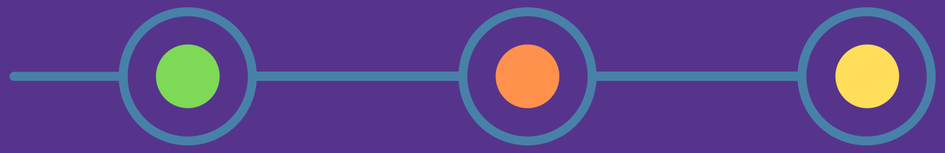

1 - 3 miesiące

IUSTITIA

POSTULAT NR 8: DELEGACJE SĘDZIÓW ZGODNE Z EUROPEJSKIMI STANDARDAMI

PROBLEM:
Zgodnie z wyrokiem TSUE delegowanie sędziów przez ministra sprawiedliwości, wymaga poddania kontroli sądowej decyzji ministra.

ROZWIĄZANIE:
Należy uzupełnić przepisy o delegacjach sędziów o możliwość sądowej kontroli odwołania z delegacji sędziego.

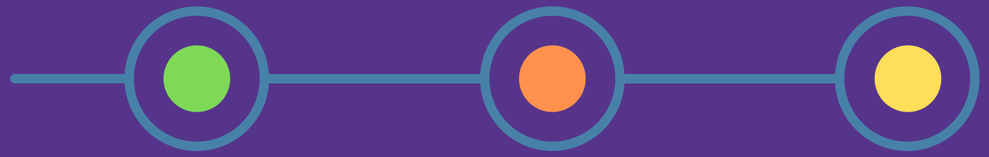

1 - 3 miesiące

IUSTITIA

POSTULAT NR 9: DELEGACJE “PREZESOWSKIE” JAKO WYPEŁNIENIE LUKI KADROWEJ

PROBLEM:
Liczba sędziów, którzy orzekają na stałe w sądach macierzystych, a jedynie dodatkowo orzekają w wymiarze kilkudziesięciu spraw w roku w sądzie wyższej instancji, mogłaby ulec zwiększeniu.

R**OZWIĄZANIE:**
Należy uzupełnić projekt rządowy o dodatek również dla sędziów delegowanych w trybie decyzji prezesa sądu.

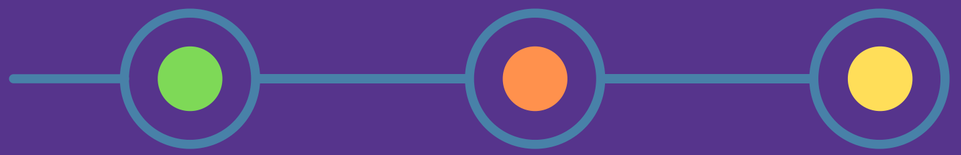

1 - 3 miesiące

IUSTITIA

POSTULAT NR 10: E-SĄD TANI, SZYBKI, PEWNY

PROBLEM:
Obecnie działający e-sąd angażuje około 100 referendarzy, a decyzje w nim zapadają zamiast w kilka dni to w kilkadziesiąt

RO**ZWIĄZANIE:**
Potrzebny jest system, który w pełni automatycznie, pod nadzorem jedynie informatyków, wystawi nakaz zapłaty. Taki nakaz zapłaty dzięki automatyzacji będzie mógł być wydany w kilka dni.

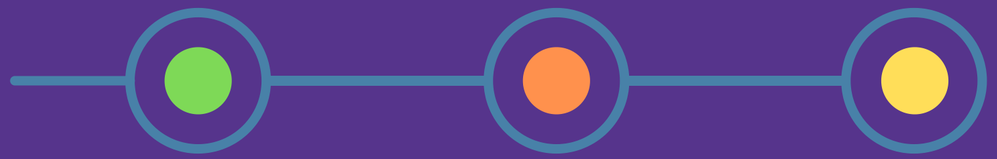

1 rok

IUSTITIA

POSTULAT NR 11: SPRAWY FRANKOWE - REALNE USPRAWNIENIE W KRÓTKIM CZASIE

PROBLEM:

Sprawy frankowe zatkały sądy okręgowe. Inne sprawy cywilne, dotyczące tak ważnych spraw jak np. renta dla poszkodowanych wypadkami drogowymi, muszą czekać w kolejce.

ROZWIĄZANIE:

Umożliwienie sądowi I instancji odstąpienia od uzasadnienia wyroku, jeżeli w całości uwzględnia zawarty w pozwie lub innym piśmie żądanie strony i podziela argumenty strony przytoczone na jego poparcie.

Wprowadzenie systemu elektronicznego w sprawach frankowych pozwalającego na zaproponowanie przez system dla sędziego propozycji wyroku wraz z uzasadnieniem.

Podłączenie sądów frankowych do narzędzia analizy klauzul abuzywnych, którym dysponuje UOKIK (ARBUZ). Umożliwienie ekstrakcji danych z umów i pozwów z użyciem AI.

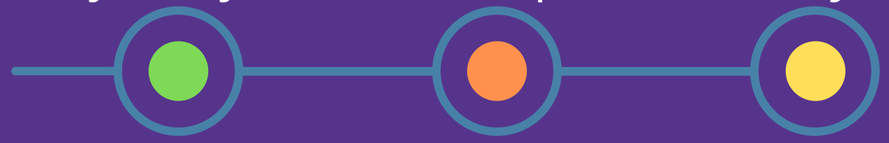

3 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 12: ASESORZY SĄDOWI W SPRAWACH RODZINNYCH

PROBLEM:
Obecnie asesorzy są praktycznie w całości wyłączeni od rozpoznawania spraw rodzinnych, opiekuńczych i nieletnich.

ROZWIĄZANIE:
Powrót do możliwości orzekania przez nich w tych sprawach z niewielkim zakresem wyłączenia, np. sprawy o przysposobienie czy umieszczenie w schronisku dla nieletnich.

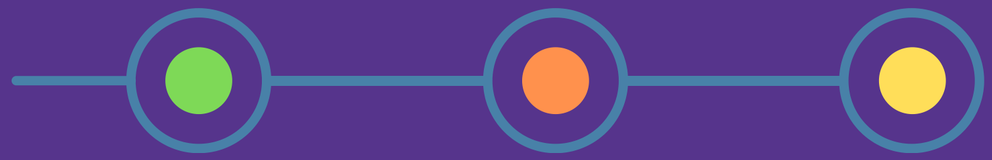

3-6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 13: POPRAWA WARUNKÓW PRACY ASYSTENTÓW SĘDZIÓW

PROBLEM:
Nieodpowiednie wynagrodzenia asystentów sędziów powodują, że jest to zawód traktowany jako przejściowy.

R**OZWIĄZANIE:**
Pomimo, iż w całym kraju nastąpiło wyrównanie liczby etatów do wskaźnika 0,5, pozostaje wciąż aktualny postulat podwyżki wynagrodzeń asystentów. Wynagrodzenie to powinno być zróżnicowane uwzględniające poziom umiejętności, staż pracy itp.

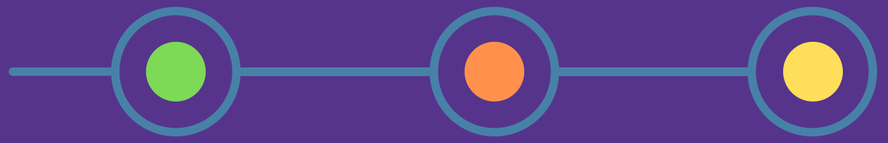

1 rok

IUSTITIA

POSTULAT NR 14: ZWIĘKSZENIE WYNAGRODZEŃ BIEGŁYCH SĄDOWYCH

PROBLEM:
Stawki wynagrodzeń biegłych powodują, że brakuje biegłych niektórych specjalności (lekarskie, geodezyjne). To wpływa na znaczące wydłużenie czasu trwania postępowań.

ROZWIĄZANIA:
Kontynuowanie zwiększania stawek wynagrodzeń biegłych, w szczególności zdefiniowanie tych specjalności, w których jest deficyt biegłych.

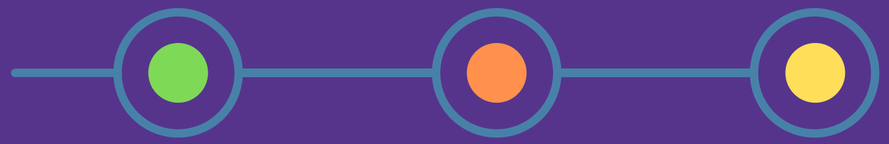

1 rok

IUSTITIA

POSTULAT NR 15: USPRAWNIENIA W PROCEDURZE KARNEJ

PROBLEM:

W procedurze karnej funkcjonują rozwiązania, które po niewielkich korektach usprawniłyby bieg spraw.

ROZWIĄZANIE:

- cyfryzacja akt i integracja systemów informatycznych (w tym - z systemem PROK-SYS).
- rozszerzenie katalogu pism wysyłanych przez portal informacyjny o odpisy orzeczeń (analogicznie jak w przypadku postępowania cywilnego).
- przygotowanie wzorów pouczeń do doręczenia co najmniej w językach obcych: angielskim, rosyjskim, ukraińskim, gruzińskim, arabskim, a optymalnie - we wszystkich językach UE.
- możliwość sporządzenia uzasadnienia na formularzu także w sprawach o wykroczenia oraz prawo wyboru przez sąd formy uzasadnienia w sprawach karnych, by mogło być one czytelne dla stron.
-

3 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 16: ZWIĘKSZENIE TRANSPARENTNOŚCI DECYZJI PERSONALNYCH MS

PROBLEM:
Pomimo zmiany rządów, nie zmieniły się zasady podejmowania decyzji przez Ministra Sprawiedliwości. Szereg działań jest niezrozumiałych zarówno dla środowiska sędziowskiego jak i opinii publicznej.

ROZWIĄZANIE:
Wprowadzenie transparentnej praktyki powoływania spośród sędziów członków komisji egzaminacyjnych oraz komisji ds. pytań egzaminacyjnych w procesie szkolenia zawodowego prawników (adwokatów, radców prawnych i notariuszy).
Odstąpienie od praktyki wydawania negatywnych decyzji i opinii bez uzasadnienia w sprawach kadrowych sądownictwa (np. w przypadku kandydatów na wizytatorów, na sędziów delegowanych do sądów wyższych instancji).

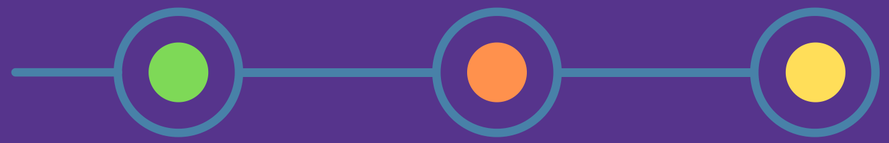

3 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 17: ZWIĘKSZENIE TRANSPARENTNOŚCI DZIAŁANIA SĄDÓW

PROBLEM:

Obywatele nie rozumieją zasad funkcjonowania sądów, co wpływa na brak społecznego zaufania. Sądy rzadko publicznie informują np. o okresie oczekiwania na rozpoznanie sprawy, co powoduje poczucie bezradności w zderzeniu z instytucją i często przyczynia się także do składania skarg na przewlekłość postępowania.

ROZWIĄZANIE:

Stałe publikowanie danych statystycznych dotyczących sądownictwa (w zakresie m.in. obciążenia sędziów i sądów, wpływu spraw do sądu, czasu trwania postępowań, liczby orzeczeń).

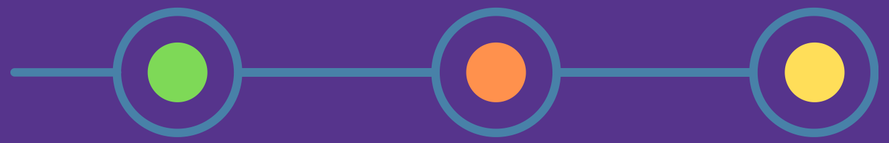

3 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 18: RACJONALIZACJA OBOWIĄZKÓW STATYTYCZNYCH SĄDÓW

PROBLEM:

Jak wynika z raportu NIK - Minister Sprawiedliwości stworzył i utrzymywał system statystyki i sprawozdawczości sądowej, w którym odnotowywana była niemal każda czynność. System wymusza na sądach stałe, pracochłonne działania. Przykładowo, w 2019 r. czynności związane z przygotowaniem danych do sprawozdań statystycznych na 28 obowiązujących formularzach oraz ich wypełnieniem zajęły pracownikom sądów czas równoważny 127,5 tys. godzin pracy.

ROZWIĄZANIE:

Ograniczenie do niezbędnego minimum obowiązków statystycznych sędziów i sekretariatów sądowych. Wykorzystanie informatycznych systemów statystycznych i kadry ministerialnej liczącej ok 1 300 osób do innych zadań realnie sprzyjających poprawie funkcjonowania sądów.

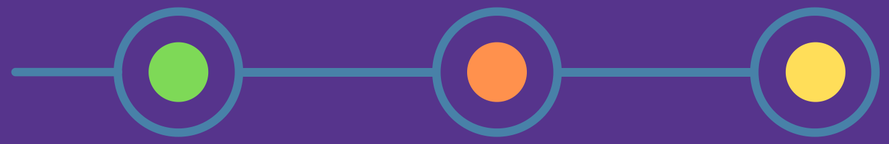

3 - 6 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 19: PILNE ROZWIĄZANIE KRYTYCZNEJ SYTUACJI W SA W WARSZAWIE

PROBLEM:
Sąd Apelacyjny w Warszawie (w szczególności pion karny) jest sparaliżowany z uwagi na liczną grupę neo-sędziów, którzy nie mogą orzekać w sprawach apelacyjnych.

ROZWIĄZANIE:
Konieczność wsparcia Sądu Apelacyjnego w Warszawie co najmniej 10 stałymi delegacjami sędziowskimi oraz bieżąca analiza obciążenia tego sądu.

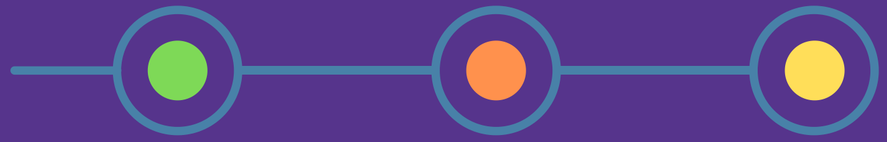

1-3 miesięcy

IUSTITIA

POSTULAT NR 20: STRATEGIA CYFRYZACJI SĄDOWNICTWA

PROBLEM:
Brak jest przemyślanej, kompleksowej, wieloletniej strategii cyfryzacji sądownictwa - punktowe działania.

ROZWIĄZANIE:
Opracowanie mapy drogowej cyfryzacji sądownictwa; przykładowe zmiany:

- rozszerzenie dostępu sądów do baz danych podmiotów ze sfery publicznej (automatyczne narzędzia)
- rozszerzenie funkcjonalności Portalu Informacyjnego
- umożliwienie składania w wybranych typach spraw wniosków i pism na formularzach w formie elektronicznej z użyciem Portalu Informacyjnego (np. sprawy o alimenty, stwierdzenie nabycia spadku, etc.)
- automatyczne generowanie projektów prostych zarządzeń i orzeczeń, np. zlecenie wywiadu kuratora, zwrot pozwu/wniosku, wynagrodzenie tłumacza/biegłego
- poprawa jakości przetwarzania mowy na tekst z automatycznym importem transkrypcji do protokołu rozprawy
- systematyczne, uwzględniające realne potrzeby sądów, wprowadzanie nowych narzędzi opartych o sztuczną inteligencję (...)

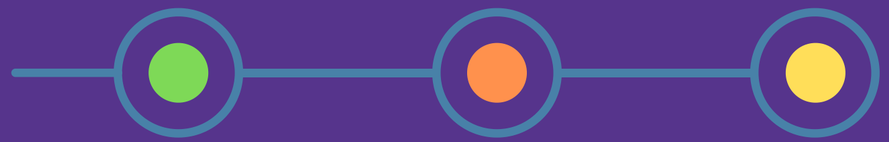

1 rok lub więcej

IUSTITIA

2026